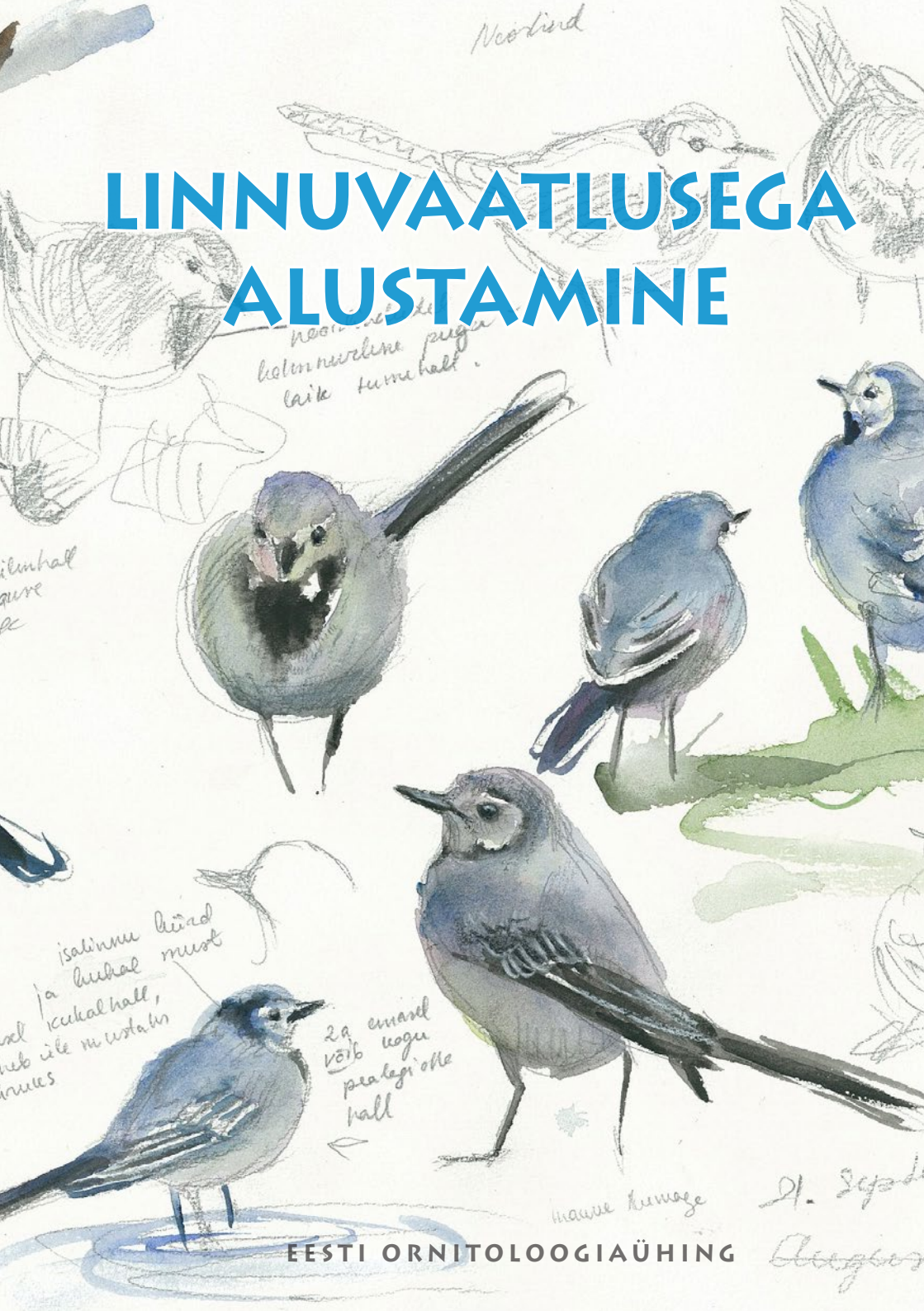

LINNUVAATLUSEGA ALUSTAMINE

Eesti Ornitoloogiaühing (EOÜ) on asutatud 1921. aastal ning meie tegevuseks on Eesti linnustiku uurimine, kaitsmine ja tutvustamine. Ühingusse kuulub üle 500 liikme Eestist ja välismaalt. Nende seas on nii ornitolooge kui ka lihtsalt linnusõpru. Meiega liitudes annad sinagi oma panuse Eesti lindude käekäigu parandamisse.

Eesti Ornitoloogiaühing
Veski 4, Tartu
telefon: 742 2195
e-post: coy@coy.ee
www.coy.ee

PhotoPoint

Parimad binoklid lindude vaatlemiseks
leiad Photopointist!
Vaata www.photopoint.ee/binoklid

Trükise koostamist toetas
SA Keskkonnainvesteeringute Keskus

Koostajad: *Martin Tikk, Meelis Uustal, Kristiina Kübarsepp*
Joonistused: *Katrin Seervald* (esikaas, lk 5 ülal, 7, 9, 10, 13 ülal, 14, 15, tagakaas), *Mike Langman / rspb-images.com* (lk 3, 4, 6, 11),
Kersti Mäestu (lk 5 all, 12 all), *Sandra Silver* (lk 12 ülal),
Chris Shields / rspb-images.com (lk 13 all)
Kujundus: *Eesti Loodusfoto*

Eesti Ornitoloogiaühing 2018
ISBN 978-9949-9607-5-0 (trükkis)
ISBN 978-9949-9607-8-1 (pdf)

MIKS ON LINNUVAATLUS ÄGE?

Loodus on alati isemoodi ning pidevas muutumises. Iga kord loodusesse minnes on seal nii palju uut, mida avastada. Kunagi ei saa olla kindel, kelle või millega kokku satume, sest loodus toimetab ettearvamatult ning see teebki igasugused loodusvaatlused nii põnevaks.

Vahel võib tunduda, et linnud justkui ootavad vargsi, kuni neid märkad ning silkavad seepeale peitu. Oma helisevate lauluviiside ning lõputute sulestikuvariatsioonidega püüavad linnud paljude huvi.

Kust algab linnuvaatlus? Kas võime öelda, et kui kas või üht lindu näeme, siis tegelemegi linnuvaatlusega? Siinkohal pole ühtset seisukohta, aga üldiselt jagunevad arvamused kaheks. Osa peab linnuvaatluseks juba seda, kui inimene lindu märkab. Teised arvavad jälle, et linnuvaatlus on ikkagi läbimõeldud tegevus lindude määramise eesmärgil kindlal ajal ja kohas, mille käigus linnud pannakse oma märkmikusse või vaatluste andmebaasi täpselt kirja ning lisaks emotsioonile on vaatlusel nii ka suurem tähendus.

Olgu sellega, kuidas on, aga kahtlemata on linnuvaatlustega tegelemiseks terve rida toredaid põhjusi.

- Eestis on kohatud ligi 400 linnuliiki ja nende tundmaõppimine on tore ja arendav väljakutse. Linnud õpetavad meile kannatlikkust ja pühendumist ning parandavad keskendumist.
- Lindude vaatlemine annab suurepärase põhjuse viibida värskes õhus ja looduses ringi liikuda. Binokkel kaelas ja vaatlustoru statiiviga õlal, annavad kindlasti lisakoormuse.
- Linnuvaatlus on põnev! Linnud on Eestis vaadeldavad aasta-ringselt, kuigi nende arv ja liigiline koosseis varieeruvad aasta jooksul. Linnud liiguvad aktiivselt ringi ja kunagi ei saa linde vaatlema minnes päris kindel olla, kust võib taas mõne linnu leida. Isegi koduaias võib aasta jooksul üle saja linnuliigi kohata – tuleb nad vaid ära tunda!
- Vaadeldes linde, unustad pinged! Nii ütleb Eesti Ornitoloogiaühingu moto ja see on ka teaduslikult tõestatud: looduses viibimine vähendab stressi ja suurendab heaolutunnet.

Ohakalind

- Linnuvaatlust võib harrastada ka spordina, kus võistelda saab nii üksi kui ka meeskonnaga. Enamasti kujutab see endast vaadeldud linnuliikide kogumist, mille käigus tekivad näiteks elu list, aasta list, maakonna listid, omavalitsuse listid, aia- ja ökolistid jmt. Samuti korraldatakse võistkondlikke linnurallisid (nt *Estonian Open*).

Lisaks lindudele endale on kaasakiskuv otsida nende pesi, uurida looduses nende tegevusjälgi nagu musträhni purustavad nokalöögid puutüvel, metsise ekskrement kevadisel lumel või kodukaku räppetomp keset rohevavat metsaalust.

Eesti mitmekesine loodus pakub linnuvaatlejale lugematuid erakordseid hetki. Aegade jooksul on Eestis kohatud ligi 400 linnuliiki, nii et valikut peaks olema omajagu. Me ei saa küll konkreetset endale “tellida” soovitud linnuliikide kohalolu, kuid meil on võimalik ise uurida, millal ja kus linnud liiguvad ning lähtuvalt sellest teha oma valikud vaatluse aja ning koha osas.

Linnuvaatlus annab seega hea lisaväärtuse lihtsalt looduses liikumisele. Lindude tundmaõppimine aitab meil loodust rohkem avatud silmadega uudistada ning oma looduselamusele kindel eesmärk seada.

KUIDAS LINDE MÄÄRATA?

Linnu määramisele mõtleme siis, kui märkame lindu, keda me ei tunne. Tuttavate lindude puhul ei keskendu me sedavõrd linnu määramistunnustele.

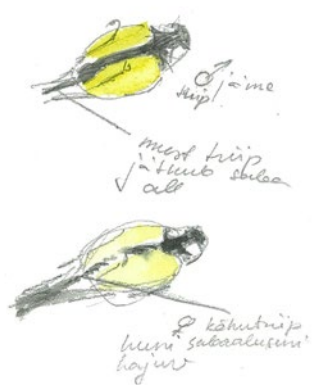
Soovitav on algusest peale mõni põhiaspekt lindude määramisel sisse juurutada, et hilisemad vaatlused oleksid edukamad. Allpool on loetelu sellest, mida tasub lindude määramisel silmas pidada. Sõltuvalt liigist on teatud tunnused alati määrava tähtsusega, samas kui teised ei pruugi määramisel aidata.

► **SUURUS.** See on üks esimesi tunnuseid, mida linnu juures märkad. Suuruse hindamiseks kasutatakse mudelina mõnda meile kõigile tuttavat

lindu, mis hõlbustab märkimisväärselt tundmatu linnu määramist. Levinumad mudel-linnud on varblane, hakk, vares, ronk, kotkas ja hani, kuid võrdluseks võib kasutada ka teisi linde, keda tunned.

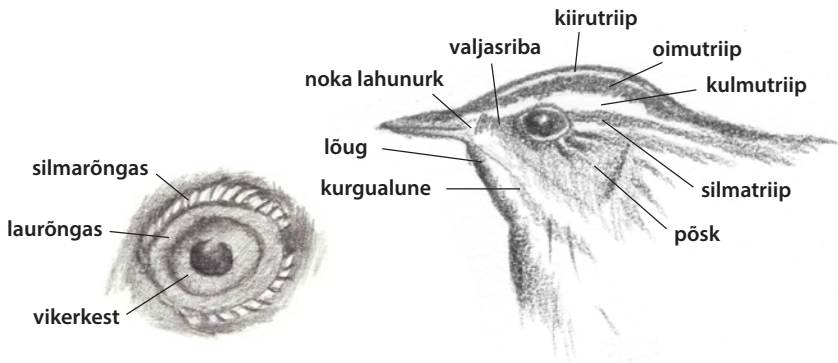
► **LINNU KEHAKUJU JA -HOIAK.** Mõnikord on kehahoiak ja proportsioonid sedavõrd iseloomulikud, et piisab veel vaid suurusest, et lind ära määrata. Erinevad liigid on kas püstisema (kuldnokk) või rohkem kõhutava kehahoiakuga (musträstas). Samuti varieerub lindude üldine kehakuju, olgu see siis saledam, ümar, rinnakam või mõnda objekti meenutav.

Rasvatihane

► **ÜLA- JA ALAPOOLE VÄRVUS.** Rindmiku ja kõhu sulestik on lindudel enamasti ülapoolest heledam, sageli tähnide või triipudega. Selja- ja tiivasulestikus domineerivad meie lindudel pigem pruunid ja hallid toonid, aga on ka mõningaid värvikirevaid erandeid (nt jäähind). Tiibade muster ja värvus on olulisteks määramistunnusteks nii lennul kui paigal olles. Oluline on mees pidada, et sama liigi sulestik võib erineda sõltuvalt linu vanusest või aastaajast.

► **ISELOOMULIKUD TUNNUSED PEAPIIRKONNAS.** Suurel osal linnuliikidel on just näos iseloomulikke triipe ja laiike, mistõttu tasub just näopiirkonnas jälgida erinevaid pisemaid detaile: laiike põskedel, pealael või kurgu all, silma- ja kulmutriipe, silmarõngaid ja isegi silmaiirise värvust. Et selliste pisidetailide meelde jätamisega mitte üle pingutada, piisab sellest, kui meelde jätta, millised triibud või laigud on sarnaste liikide eristamiseks just need diagnostilised tunnused.

► **JALGADE PIKKUS NING VÄRV** köidavad meie tähelepanu, kui jalad on kas erilist värvi või ebatavalise pikkusega. Määramistunnusena kasutatakse jalgade pikkust ja värvi ennekõike kahvajate, kajakate ja tiirude puhul, kuid isegi väike- ja salu-lehelinnu eristamiseks on jalgade värvus tähtis tunnus. Siiski on looduses jalgade värvi enamasti väga raske märgata.

► **SABA PIKKUS, KUJU JA HOIAK.** Osal lindudel (sabatihane, harakas) on silmatorkavalt pikk saba, mille järgi on neid lihtne ära tunda. Teisi linde saab aga saba iseloomuliku nõksutamise (punarind), väristamise (linavästrik, lepaling) või hoiaku (talvike, käblik) tõttu määrata kaugelt ja ka kehva valgusega.

► **NOKA SUURUS, KUJU JA VÄRV.** Nokk aitab mõnda linnuliiki ilmeksimatult määrata (luitsnokk-part, suurnokk-vint), kuid ka paljude teiste linnuliikide määramisel tasub linnu nokale tähelepanu pöörata, eriti selle kujule, mis vihjab tihti peale ka linnu toitumisviisile.

► **LENNUPILT.** Igal linnurühmal on talle omane lennupilt, mis sõltub linnu suurusest, tema tiibade ehitusest ja lennu eesmärgist. Oluline on jälgida tiivalöökide sagedust ning regulaarsust, erinevate manöövrite tihedust ning osavust. Kas lend on sirgjooneline või laineline, käänuline või jõuetu, annab teinekord päris hea vihje, millise liigiga on tegemist. Mõni suleline võib lendamisel tekitada liigile ainuomast heli, näiteks sõtkas, kühmnokk-luik ja tikutaja.

Raudkull

♀

♀

♂

♂

► **LINNULAUL JA HÄÄLITSUSED.** Klassikaline linnuvaatlus näebki välja selline, et kõigepealt kuulatakse linnu häält ja siis hea õnne korral ka nähakse lindu. Näiteks kevadsuviste linnuseirete tegemisel määratakse valdav enamus liike hääle järgi ja linde endid nähakse väga harva. Seepärast ei saa linnulaulude ja häälotsuste õppimisest paraku üle ega ümber. Häälte tundmine on eriti oluline just laululindude puhul, keda meil on palju ja kes annavad endast lauluga kõige meelsamini märku. On linnuliike, kes laulavad sarnaselt, samas leidub liike, kelle iga laulusalm on kordumatu. Põhilaulud on meie lindudel siiski võrdlemisi liigispetsiifilised ja nende meeldejätmine nõuab vaid pealehakkamist. Märksa keerulisem on kutse- ja ärevushäälotsuste järgi määramine, kuid see kipub külge jääma iseenesest: peaasi on palju looduses käia ja tundmatud häälitsejad kannatlikult välja selgitada. Väga hea nipp on võõrad hääled telefoniga üles lindistada, sest siis saab pärast kodus rahulikult võrrelda ja määrata.

► **LINNU LIIKUMINE MAAPINNAL.** Enamik linde liigub maa peal kõndides, kuid esineb liike, kes hoopis hüppavad. Niimoodi on lihtne vahet teha kuldnoal, kes kõnnib, ja musträstal, kes liigub hüpates.

Muidugi ei jõua kõiki tunnused ühe linnu puhul korraga märgata. Mõttekam on keskenduda tunnustele, mis enim silma paistavad.

MIS VAHENDID LINNUVAATLUSE JUURDE KUULUVAD?

Ühe õige linnuvaatleja varustusse kuuluvad välipäevik, linnumääraja ja binokkel.

► **VÄLIPÄEVIKUSSE** jäädvustatakse kogu info, mis lindude vaatlemisel tähtis. Kuigi elame nutiajastul, on kindlaim viis oma vaatlusi üles tähendada siiski vanamoodsal paberi ja pliiatsi meetodil, sest neil pole akut, mis tühjaks saab, ega elektroonikat, mis streikima hakkab või kõik vaatlused ära kustutab. Välipäevik peab olema paraja paksusega, et see liiga ruttu ei täituks ning võimalikult ilmastikukindel.

Linavästrik

eElurikkus

Avalaht Liigid Kogud **Vaatlused** Uuringud Sónastik Teated Mis on eElurikkus? Eesti keeles In English

Vaatlused

Fenoloogilised päringud

Haudelindude levikukaardid

Lisa vaatlus

Loodusvaatluste sisestamisest

KKK

Kiirtee: ajaperiood Linnud (Aves) Järjesta kirjed: vaatluse aja järgi Z → A

Asukoht: Maakond Vald/linn Vaatlusaeg: 20 05 2017 - 21 05 2017 Info?

Maakonnad: Harju Hiiumaa Puhaste

Vaatleja: Kirjuta siia Puhaste

Liginimi: Kirjuta siia Puhaste

Täpne asukoht: Eestikeelne nimi: Kirjuta siia Puhaste

Tegevus: Vali Info?

Peitsuskindlus: Vali Info?

Vanus: Vali Sulestik: Vali

otsi selle taksoni alla kuuluvaid alamtaksonide

«Lindude vaatlused» Teised organismirühmad Kuva kaardil "Minu loodushell" vaatlused Otsi Puhaste

Vaata vaatlejate [aastanimekirju](#) ja [vaatluste arvu pingerida](#)

Kuupäev	Liik	Arv	T	P	Asukoht	Vaatleja(d)
22.05.2017	<i>Botaurus stellatus</i> : hüüp	1	s		Tartu mk, Ülenurme vald, Reola küla	Mirjam Grosberg
21.05.2017	<i>Locustella luscinioides</i> : roo-ritsikind	1	s		Lääne mk, Lihula vald, Kloostri küla	Leho Luigujõe
21.05.2017	<i>Sorex araneus</i> : händkakk	1	p		Lääne mk, Noarootsi vald	Kalle Piheigas
21.05.2017	<i>Numenius arquata</i> : suurkoovitaja	1	p		R Lääne mk, Lihula vald, Kloostri küla	Leho Luigujõe
21.05.2017	<i>Cuculus canorus</i> : vägu	1	h		Lääne mk, Noarootsi vald, Vanaküla / Gambryn	Kalle Piheigas
21.05.2017	<i>Locustella luscinioides</i> : roo-ritsikind	3, 3 paari	s		Võru mk, Vastseliina vald, Tabina küla	Liis Keerberg

Kuvatõmmis eElurikkuse linnuvaatluste andmebaasist

Iga linnuvaatluse kohta märgib korralik linnuvaatleja oma välipäevikusse:

- linnuvaatluse aja (kuupäev ja kellaaeg);
- vaatlejate nimed;
- linnuvaatluse võimalikult täpse asukoha;
- kõik nähtud linnuliigid, nende arvud ja tegevuse (ränne, ülelend, hää).

Need on tegelikult täpselt samad andmed, mis on vajalikud ka vaatluste kirjanepuuduseks avalikku linnuvaatluste andmebaasi. Juhuvaatluste talitamine andmebaasidesse on väga oluline, kuna aitavad parandada teadmisi liikide leviku ja fenoloogia kohta.

► **LINNUMÄÄRAJA** on linnuvaatleja rangelt soovituslik töövahend. Linnumäärarajate valik on üsna suur, aga enamusel on mitu puudust. Inglismaa päritolu tõlgitud määrarajates võivad puududa Ida- ja Põhja-Euroopa liigid, levikukaardid, häälituste kirjeldused vms. Samas ei eksita sellistes määrarajates algajaid sarnaste üliharuldaste liikide rohkus, mis on iseloomulik Euroopa lindude määrarajale. Seega tegelikult ei tee paha, kui algajal linnuhuvilisel on olemas mõlemad määrarajad: üks, kus on keskendunud lihtsamate linnuliikide äratundmisele, ja teine, kus on sees kõik Euroopa linnuliigid, sealhulgas raskemini määratavad ja haruldased liigid.

Loodusesse kaasa võtmiseks peab määraraja olema võimalikult kompaktne. Enne määrarajaga vaatlusele minekut on soovitatav sellega põhja-

likult tutvuda, et vajadusel kiiresti oletatav lind või linnurühm üles leida. Oluline meeldetuletus nii algajale kui kogemustega linnuvaatlejale määraja kasutamisel: haruldased linnud on haruldased! Oma määramiste suhtes tasub alati säilitada kriitikameel, sest tihtilugu kohtad haruldase liigi asemel siiski kellegi märksa tavalisemaga.

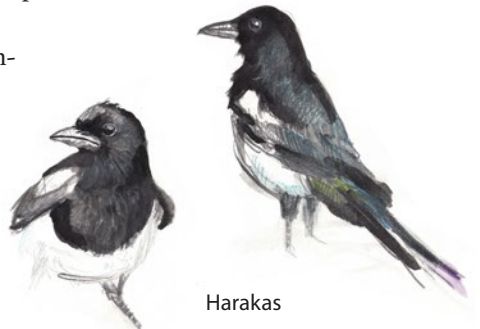
Määraja osutub vajalikuks, kui:

- märkasid lindu vilksamisi, nii et ei õnnestunud teda piisavalt hästi tuvastada ehk nägid lindu liiga kaugelt, lühikest aega või segavate objektide (nt tiheda puuvõra) vahelt;
- linnuliik on sinu jaoks uus, nii et tema määramisega pole varem kokku puutunud. See võib juhtuda, kui tegemist on kas noorlinnu või ebatavalises sulestikus linnuga (nt naerukajakas talvel või värvushälbega lind);
- soovid määrata linnuliiki, keda on lihtne sarnaste liikidega segi ajada. Sel juhul on mõistlik otsida määrajast sobiv linnurühm ning hakata silmapaistvamaid tunnuseid võrdlema määrajas olevate lindude ning vaaeldava linnuga.

Üks peamisi abivahendeid lindude märkamiseks ja määramiseks on kindlasti **BINOKKEL**. Soetada tasub vähemalt keskmisesse hinnaklassi kuuluv ja tuntud tootja binokkel, sest odavad binoklid ei ole lindude vaatlemiseks sobivad.

Igale binoklile on märgitud kaks numbrit (nt 7×50), millest esimene number näitab, mitu korda objekti suurendatakse, ning teine märgib läätse diameetrit. Algajale sobib harjutamiseks pigem väiksema suurendusega ja suure läätse diameetriga (nt 7×50) binokkel, sest sellega on lindu lihtsam kaadrisse saada. Enam kui 12-kordse suurendusega binoklit ei ole mõtet osta, kuna pilt kipub liigse suurenduse tõttu värisema, mistõttu on pildi kvaliteet kehvem ja lindude kaadrisse saamine keerulisem. Linnuvaatlejatele on parimad mudelid kas 8×42 või 10×42.

Binokkel olgu soovitatavalt veekindel, et see vihmase ilmaga ei kahjustuks. Samuti on kasulik enne ostmist proovida binokli rihma mugavust, prillikandjatel on soovitatav jälgida, kas läätsede lähedust silmale on võimalik reguleerida.

Harakas

VAATLUSE JÄÄDVUSTAMINE

Nüüdisaegses maailmas on tehnilised jäädvustuslahendused pea igaühele kättesaadavad – miks mitte neid ka linnuvaatlusel kasutada. Lindude pildistamine või heli lindistamine võib hiljem aidata määrata liike, kes oleksid muidu määramata jäänud. Samuti on olemas hilisem kindel tõend nähtud või kuulnud linnust. Lisaks võib määramata jäänud linnust saata foto või helisalvestise Eesti Ornitoloogiaühingu Facebooki gruppi, kus kohatud lindu ühiselt määrata aidatakse.

Moodsad nutiseadmed võimaldavad teha piisava kvaliteediga fotosid, mistõttu pole algajal linnupildistajal otsest vajadust eraldi fotoaparaadi järele. Linnuvaatlusel pildistades tee võimaluse korral mitu fotot eri nurkadest, kaugusest ning asenditest. Sel juhul on hiljem suurem tõenäosus, et lind on määratav.

Suurema huvi korral on mõistlik soetada peegelkaamera koos hea objektiiviga, mis kindlasti linnuvaatlusel abiks tuleb. Korralik kaamera asendab suurel määral binokli funktsiooni ning annab samal ajal võimaluse vaadeldav lind üles pildistada.

Linnuvaatluse üheks suureks osaks on ka linnuhäälte tundmine ning nende põhjal linnu määramine. Üks lind võib teha väga erinevaid hääli. Siinkohal aitavad taas nutiseadmed, kus on piisava võimekusega mikrofoni, et kuulda heli salvestada. Nagu ka pildistamise puhul annab see võimaluse lindu hiljem määrata, kui salvestus on piisavalt kvaliteetne. Püüa heli lindistada nii, et peale ei jääks muid tugevaid helitekitajaid, mis võivad hiljem määramist oluliselt häirida.

TALV – PARIM AEG LINNUVAATLUSTEGA ALUSTAMISEKS!

Talv on tõesti sobivaim aeg linnuvaatlusega alustamiseks, sest siis saab iga linnuvaatleja linde ise enda juurde meelitada, pakkudes neile toidulisa. Oluline on alus-

Leevikesed

tada lindude lisa söötmisega õigel ajal, kui päevane külm on kestnud juba mitu nädalat või maapind on kaetud püsiva lumekattega. Kui toitmise alustada, siis tuleb seda teha terve külma perioodi vältel regulaarselt, nii et söögivarud toidumajas otsa ei lõppeks.

Lindude toidumaja on mõistlik paigutada elumaja lähedusse, et vaatlejal oleks hõlbus lindude toiduvarusid täiendada ning mugav hommikukohvi juues sulelisi läbi köögiakna silmitseda.

Peamine põhjus talvel linnuvaatlusega alustamiseks on linnuliikide vähesus, mis lihtsustab tunduvalt lindude määramist. Seega saab talvel linde määrates paljud eksivõimalused välistada, kuna neid linde talvel Eestis ei leidu. Tavalisemaid talviseid aialinde on ligikaudu 30 liiki, kes tihedamini toidumaja juurde satuvad.

Rohkem infot talviste aialindude ning nende toitmise kohta leiab Eesti Ornitoloogiaühingu trükisest "Talvised aialinnud ja nende lisatoitmine".

RÄNNE

Linnuvaatluse kõrghetked on kahel korral aastas: kevadel ja sügisel, kui võib juhtuda, et taevas on lindudest kirju ning linnuhuvilise vaatevälja täidavad tuhanded ja tuhanded rännulised. Eesti asub suurel rändeteel, mistõttu rändavad siit läbi miljonid ning peatuvad sajad tuhanded isendid igal aastal. Säärasest võimalusest tuleb kindlasti kinni haarata!

► **RÄNDE** ajal on Eestimaal võimalik kohata liike, keda näebki siin ainult läbirändel ning kes meil ei pesitse. Seesusugusteks liikideks on näiteks suur-laukhaned ja rabahaned, kes on rände ajal Eestis väga arvukad.

Linnurännet on parim jälgida kas mere ääres või linnutornides, kust avaneb parem vaade ümbruskonnale ning ühtlasi ka torni vaateulatuses puhkavatele või lendavatele lindudele.

Üks oluline aspekt linnuvaatluse juures on ka lindude kokkulugemine parvedes. Üksikute lindude puhul ei tohiks loendamise raskusi esineda. Suuremate üle lendavate parvede puhul osutub suleliste lugemine üllatavalt keeruliseks, eriti kui nad lendavad ruumiliste sülemitena, nagu kuldnokad.

Suur-laukhan

Linnuparvede puhul soovitatakse linde loendada erinevate suurusjärgudena sõltuvalt hinnatavast linnuhulgast. Enamasti loetakse suuremaid linnuparvi viie, kümne või viiekümne kaupa. Mida rohkem linde parves, seda enam võib erineda ka lindude tegelik ning loendatud arv. Esialgu on lihtsam harjutada, lugedes peatuvaid või väiksemaid linnuparvi. Oma loendamisoskust saab treenida Eesti Ornitoloogiaühingu kodulehel olevas loendamismängus. Tutvuda tasub ka Eesti Ornitoloogiaühingu trükisega “Lindude ränne”.

► Üle maailma tegeletakse **LINDUDE RÕNGASTAMISEGA**, et lindude käekäigu ning liikumiste kohta rohkem informatsiooni koguda. Iga kord, kui märgatakse rõngastatud lindu ning on võimalik lugeda rõngal olevat koodi, edastatakse info rõngastuskeskusele. Suurtele lindudele pannakse teinekord ka värvilisi rõngaid, mis moodustavad värvikoodi.

Kui leiad rõngastatud linnu või lihtsalt linnurõnga, teata sellest kindlasti Matsalu rõngastuskeskusesse (Penijõe, Matsalu rahvuspark, ring@matsalu.ee).

Edasta järgmised andmed:

- rõngal olev tekst ja numbrid, mida tuleb hoolikalt kontrollida;
- rõnga leiukoht ja -aeg;
- rõngastatud linnu seisund (nt vigane, surnud, püütud ja vabastatud, lastud jne);
- leidja nimi ja aadress, et vajadusel kontakteeruda.

LINNUVAATLUS SUVEL

Maist juulini on enamikul lindudel kiire pesitsusaeg. Kõik kooslused rannikust metsani on askeldavaid linde täis, aga kuna laulmine muutub sel ajal teisejärguliseks, tähtsustub määramisel kutseja ärevushüüdude tundmine. Pärast pesitsusaega muutuvad paljud värvulised peiduliseks ja nendega kohtumine nõuab rohkem vaeva.

Õnnelikumad on need linnuvaatlejad, kel on oma koduaed. Seal leiduv mitmekesine ja mitmerindelise taimestik tagab paljudele lindudele mitmekesise toidulaua. Valmivad viljad puudel ja

rikkalik aiamaa meelitab eelkõige suvisel ajal nii toitekülalisi kui ka pesitsejaid. Suuri aedu on lindudel põhjust külastada aastaringsest, kuid mõni lind võib tulla pesitsema ka väiksesse aeda või suisa rõdule. Õigesse kohta üles pandud ja õigete mõõtmetega pesakastid võivad aeda pesitsema meelitada terve rea suluspesitsejaid, nagu kuldnokk, piiritaja, rasva- ja sinutihane, põldvarblane, lisaks ka linavästriku ja hall-kärbsenäpi. Loomulikult ei tasu liialdada – vaid sama pesakasti järjest kasutavad kuldnokk ja piiritaja taluvad oma pesitsevaid liigikaaslasi hästi ja neile võib lähedikkude üles panna mitu pesakasti. Pesakasti paigaldades tuleb eelkõige lähtuda linnu huvidest, mitte vaatleja mugavusest. Lisainfot pesakastide ehitamise ning paigaldamise kohta saab Eesti Ornitoloogiaühingu trükisest “Suvised aialinnud ja nende abistamine”.

Kõrvukräts

RÖÖVLINNUD

Üks suursugusemaid linnurühmi on röövlinnud, kelle hulka kuuluvad kotkad, kakud, pistrikud ja rohkelt kullilisi. Röövlinnud hoiduvad inimesest kaugel ja see teeb nende määramise keeruliseks isegi heades valgustingimustes. Paljudel liikidel sõltub sulestiku värvus linnu vanusest ja soost, seega pelgalt ühe tunnuse põhjal ei maksa röövlindude määrata.

Raudkull

Liigi täpseks määramiseks tuleb tähele panna linnu suurust, tiibade laiust, saba pikkust ja tiibade hoiakut lennus. Ühtekokku moodustavad need tunnused igale röövlinnurühmale iseloomuliku silueti, mis võib määramisel viia liigi, soo ja vanuseni. Röövlindude on kõige parem vaadelda mõnes vaatlustornis või lihtsalt kõrgemal kohal, kust on hea vaade ümbruskonna rohumaadele. Hea on meeles pidada, et paljud röövlinnud kasutavad ära tõusvaid õhuvoolusid. Alates keskhommikust võib neid päikeselise ilmaga taeva all tiirutamas kohata nii südasuvel kui ka rändeajal. Sama komme on ka rongal, kes võib viule sarnase siluetiga kogenud linnuvaatlejagi ära petta.

VAATLUS MERE ÄÄRES

Eestis on palju linde, kes tegutsevad vaid mere ääres. Pardid on vast tuntumad, kuid mitmekesiseim linnurühm rannas on hoopis kahlajad, kes on oma nime saanud madalas vees toidu otsimise järgi. Põnevaim aeg rannikul kestab poolteist kuud juuli keskpaigast alates, mil toimub kahlajate sügisränne. Nende enamasti kuldnokasuuruste lindude määramiseks tuleb üle vaadata noka pikkus ja kuju, jalgade pikkus ja värvus ning seljasulestiku iseärasused. Lisaks veelindudele kohtab Eestis rändeajal mere ääres ka paljusid maismaalinde. Parimad kohad on poolsaarte tipud, sest sinna koonduvad linnud enne mere ületamist ning on ühtlasi esimene maismaatükk, kuhu merd ületanud jõuavad.

Pesitsusperioodil rannal liikudes jälgi, et kogemata munadele peale ei astuks, kuna paljud rannikulinnud pesa ei ehita ja munad on kaitsevärvi. Linnuvaatlus rannas erineb vaatlustest metsas, kuna inimene paistab kaugele silma ning ligi hiilida on sageli keeruline, sest veelindude peatuskohad on kaugel merel või ligipääsmatutel saarekestel või adruvallidel. Seepärast jääb binokli 10× suurendus nõrgaks ja vaatlustoru muutub hädavajalikuks.

Ristpardid

PARIMAD LINNUVAATLUSKOHAD

Eestis ei ole olemas üht parimat linnuvaatluskohta. Sõltuvalt aastaajast, ilmaoludest ja vaatleja huvidest ning muudest teguritest võib häid paiku linnuvaatlusteks leida üle Eestimaa. Rändeajal asuvad parimad linnupaigad enamasti rannikul (Põõsaspea, Sõrve säär, Kabli, Mehikoorma), pesitsusajal aga tasub liikuda ringi suurematel kaitsealadel, ka sisemaal. Üks üllatavalt hea linnuvaatluskoht on veel – sinu koduaed! Hea linnutundja võib aias olles kohata üle 100 linnuliigi aastas.

Samuti on väga hea võimalus linde väga lähedalt tundma õppida erinevates rõngastusjaamades professionaalsete ornitoloogide käe all. Eestis asuvad peamised linnujaamad Kablis Pärnumaal ning Vaiblas Võrtsjärve põhjakaldal.

Rohkem infot parimate linnualade kohta leiab Margus Otsa ja Uku Paali raamatust “Eesti linnuvaatleja teejuht” (Tänapäev 2008).

Kormoranid

LINNUVAATLEJA MEELESPEA

- Leia endas huvi linnuvaatlusega alustamiseks!
- Haara kaasa välipäevik, võimalusel binokkel või kaamera
- Leia linnuvaatluseks sobiv koht
- Püüa liikuda vaikselt ning linde mitte häirida
- Pane kirja kõik nähtud liigid ning vaatluse kohta käiv info
- Võimalusel jaga saadud infot teistega
- Osale erinevatel linnuõhtutel ja seminaridel

ROHKEM INFOT:

www.eoy.ee

www.tallinna-linnuklubi.ee

www.kotkas.ee

www.estbirding.ee

kabli.nigula.ee

www.vaibla.net

elurikkus.ut.ee

Eesti Ornitoloogiaühing

Tallinna Linnuklubi

Kotkaklubi

Linnubongarite ühendus

Kabli linnujaam

Vaibla linnujaam

Linnuvaatluste andmebaas

ISSN 1786-9949-9607-5-0

9 789949 960750